

INVENTARUL
național al elementelor vii de patrimoniu cultural imaterial
(National Inventory of Active Intangible Cultural Heritage Elements)
- excerpt -

I. Domeniul:

-

II. Elementul de patrimoniu cultural imaterial:

Mărțișor (Cultural Practices Associated to the 1st of March)

Termen standard: Mărțișor

Denumiri locale/regionale: Marț, Marțu, Mărțic, Mărțug, Mărțiguș.

Areal de manifestare: Elementul este răspândit pe tot teritoriul țării, fiind atestat în peste 500 de localități, conform datelor din Atlasul etnografic român. Câteva comunități reprezentative pentru practicarea elementului se află în orașul București și în comunele: Buciumi, jud. Sălaj, Ceplenița și Cucuteni, jud. Iași, Giurgiuța, jud. Dolj, Mihail Kogălniceanu, jud. Constanța.

Descriere sumară:

Tradiția de început de primăvară, transmisă încă din Antichitate, de a confecționa și a purta un șnur împletit din două fire de lână, bumbac sau mătase, unul alb și unul roșu, este caracteristică practicilor culturale asociate zilei de 1 martie. Acest șnur, numit în România „mărțișor”, era făcut de femei și dăruit membrilor comunității, care-l purtau începând cu 1 martie, la gât, la încheietura mâinii, la gleznă, încins peste pântec sau, mai târziu, prins cu un ac în piept. Perioada de purtare varia de la 2-3 zile la câteva săptămâni, în funcție de zonă. Apoi, mărțișorul este depus pe o creangă înflorită, sub o piatră, aruncat în fântână sau pe brazda verde. Mărțișorul se putea prinde și în coarnele animalelor sau la intrările în gospodărie, casă sau grajd, crezându-se că are o funcție de protecție și asigurare a sănătății în anul vegetațional și agrar ce urma. În mediul urban, Mărțișorul a suferit transformări semnificative, sub influența culturilor media și de consum. Șnurul alb-roșu a început să fie confecționat din mătase, la scară industrială și i s-au adăugat mici pandative din materiale diverse (metal, lemn, sticlă, textile etc.), fiind dăruit în principal persoanelor de sex feminin.

Sexul:

Ambele sexe

Practicanți:

Membrii comunităților reprezentative, femei, bărbați și copii. Femeile în vârstă au un rol special în confecționarea Mărțișoarelor.

Categorie de vârstă:

La practicarea elementului pot participa persoane de orice vârstă.

Categorie socioprofesională:

Diverse categorii socioprofesionale

Naționalitatea: română

Starea actuală a elementului:

Elementul este foarte răspândit și implică o mare diversitate morfologică și funcțională. Una dintre caracteristicile lui specifice este preluarea în mediul urban și integrarea unor aspecte ce țin de celebrarea Mărțișorului în cultura de consum.

Funcțiile principale ale elementului sunt: o funcție protectoare într-un prag temporal important, o funcție festivă, de marcarea a unei date importante din calendarul popular (Cap de primăvară); o funcție socială, de solidarizare a membrilor comunității; o funcție identitară, de recunoaștere a apartenenței la un grup regional omogen (sud-est european), ce a evoluat în condiții istorice asemănătoare; o funcție economică, generată de comerțul cu mărțișoare la scară largă; o funcție afectivă, de împărtășire a bucuriei începutului primăverii și de

o funcție de comunicare a afecțiunii pentru persoanele de gen feminin cărora li se dăruiesc mărțișoare; o funcție de patrimonializare, exprimată prin acțiunile de salvagardare a elementului, la nivel comunitar și instituțional.

Semnificațiile principale ale elementului sunt astăzi de natură simbolică: în simbolismul cromatic al șnurului de mărțișor, albul simbolizează, pentru majoritatea purtătorilor, puritatea începutului, iar roșul, un atribut al vitalității (sănătate, frumusețe sau iubire). Amuleta însoțitoare a șnurului particularizează mesajul simbolic și alegoric al mărțișorului (de ex., o potcoavă semnifică urarea de noroc adresată de dăruitor celei ce va purta mărțișorul).

Măsuri de salvagardare/protejare:

1) Cadru legislativ

Prin Ordinul de Ministru nr. 2436/8.07.2008 se aprobă Programul național de salvagardare, protejare și punere în valoare a patrimoniului cultural imaterial, iar prin Ordinul de Ministru nr. 2491/27.11.2009, Regulamentul de acordare a titlului de Tezaur Uman Viu. Comisia Națională pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial, subordonată Ministerului Culturii, a realizat primul volum al Repertoriului Patrimoniului cultural imaterial din România, publicat în ediție bilingvă, română-franceză, în 2009, reeditat în 2012 și cuprinzând referiri la Mărțișor (vezi cap. Sărbători, obiceiuri și ritualuri).

2) Contribuția instituțiilor

Transmiterea elementului este încurajată prin învățare informală, în cadrul familiei, vecinătății sau atelierului creatorului, dar și prin cercuri școlare sau programe de pedagogie muzeală, cum ar fi atelierelor interactive pentru copii organizate de Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” în perioada 16.02-3.03.2013.

Acțiuni de identificare, documentare și cercetare a elementului au fost derulate în special de Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române, în perioada 1963-2013, realizându-se Atlasul Etnografic Român. Cercetările s-au realizat pe teren și au dus la implicarea directă a membrilor comunităților reprezentative

în identificarea și documentarea elementului. În anul 2008, studenții la etnologie de la Facultatea de Litere, Universitatea din București, au participat la un proiect de cercetare dedicat practicilor culturale asociate începutului primăverii în București, în urma căruia s-a realizat o sesiune de comunicări la care au luat parte și câțiva creatori de mărțișoare.

Conservarea și protejarea elementului este realizată prin proiecte ale instituțiilor de cultură, care pun accent pe menținerea aspectelor tradiționale ale acestuia. Un bun exemplu este târgul mărțișorului de la Muzeul Național al Țăranului Român, unde au acces, pentru a vinde, doar creatorii care respectă principalele caracteristici morfo-funcționale ale elementului.

3) Contribuția organizațiilor nonguvernamentale

Asociația folcloriștilor, Asociația de Științe Etnologice din România (ASER), precum și Fundația Culturală „Mușata Armână” au derulat activități ce au dus la o mai bună cunoaștere a elementului și a necesităților de salvagardare a acestuia. Printre aceste activități, menționăm: realizarea unor cercetări de teren, finalizate cu înregistrări ale elementului in situ și în timp real; diseminarea rezultatelor cercetărilor etnologice de teren, prin comunicări științifice susținute la manifestări naționale; colaborarea cu experți din domeniul patrimoniului cultural imaterial pentru identificarea constantelor și a trăsăturilor dinamice ale elementului.

4) Contribuția comunităților și a indivizilor

Membri ai comunităților reprezentative colaborează cu experții, în cadrul cercetărilor de teren, facilitând culegerea, notarea și înregistrarea informației. De asemenea, ei participă la training-uri organizate de factorii locali de cultură, cu scop de a identifica principalele probleme cu care se confruntă viabilitatea elementului.

Promovarea și consolidarea elementului este asigurată de organizarea, pe plan local sau regional, a numeroase expoziții de mărțișoare, cum ar fi expoziția „Mărțișorul la români - simbol și mesaj”, organizată de Muzeul de Artă Populară Constanța în anul 2007 sau expoziția dedicată, organizată în martie 2013, de Primăria comunei Heleşteni, jud. Iași.

Primăria Municipiului București, precum și alte primării din România alocă anual fonduri și resurse pentru a asigura buna desfășurare a practicilor culturale asociate zilei de 1 martie.

De asemenea, deținătorii de colecții particulare contribuie la protejarea diversității și dinamicii istorice a mărțișoarelor.

5) Măsurile de salvagardare/protejare preconizate includ:

- dezvoltarea, în continuare, a cadrului legislativ ce poate facilita salvagardarea elementului;
- modernizarea arhivelor naționale de folclor și etnologie cu privire la element;
- continuarea anchetelor de teren pentru actualizarea informației cu privire la element;
- stimularea tinerilor în vederea derulării unor proiecte culturale ce vizează salvagardarea elementului;
- promovarea elementului prin realizarea unor manifestări științifice de profil, a unor întâlniri între experți, membrii comunităților și operatori media, pe tema salvagardării elementului și prin publicarea unor studii despre element în mai multe limbi de circulație.

Colectarea datelor, implicarea comunității și consimțământul:

Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, Academia Română - România a pus la dispoziția Comisiei naționale pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial date din arhivă și experți, care au participat activ la cercetările de teren realizate în vederea nominalizării elementului pentru Lista reprezentativă a elementelor de patrimoniu cultural imaterial a UNESCO.

La pregătirea nominalizării, s-a lucrat și cu experți de la Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, Universitatea din București, Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale.

Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale a furnizat spațiu pe web site-ul propriu pentru postarea electronică a paginii de inventar a Mărțișorului.

Reprezentanții comunităților au susținut nominalizarea, permițând înregistrarea și documentarea elementului pe teren, în timp real. De asemenea, ei au furnizat experților materiale și documente auxiliare, necesare pregătirii nominalizării (fotografii, înregistrări video,

colecții de mărțișoare). Autoritățile publice au fost de acord cu nominalizarea și s-au semnat acorduri oficiale cu primăriile localităților reprezentative pentru Mărțișor.

Observații: Mărțișorul este propus pentru înscrierea pe Lista reprezentativă a patrimoniului cultural imaterial pentru sesiunea UNESCO din noiembrie, 2015, în cadrul unui dosar multinațional.

Completat:

Numele și prenumele: Dr. Ioana-Ruxandra Fruntelată, Conf. univ., Departamentul Studii Culturale, Facultatea de Litere, Universitatea din București.

Toate fotografiile fac parte din Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, Academia Română.

Data: 14 octombrie 2013

